

УДК 343.979

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.34>**Сергій Саблук,**

докт. юрид. наук,

провідний науковий співробітник

Науково-дослідного інституту публічного права

КОНТРОЛЬ ЗА ЗЛОЧИННІСТЮ НА ВИЗВОЛЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті наголошено, що повернення радянської влади на звільнених територіях під час наступу Червоної Армії супроводжувалося масштабними перевірками осіб, які залишилися на окупованій території. Увага представників правоохоронних органів спрямовувалася на протидію тих, кого розглядали як зрадників за «співпрацю» з ворогом. Визначено, що загалом контроль за злочинністю у період визволення території України від нацистських загарбників здійснювався під впливом того факту, що вся територія України була тимчасово окупована. Це наклало свій відбиток на діяльність правоохоронців, значна частина яких розглядала населення тимчасово окупованих територій як потенційних ворогів. У той же час було широко розгорнуто залучення до правоохоронних органів місцевого населення із диференціацією працівників через масштабне відсіювання тих, хто не був здатний працювати. Наголошено, що скоєння злочинів працівниками партійних та радянських органів, а також правоохоронцями під час вигнання з України німецьких загарбників намагалися всіляко приховувати, щоб вони не отримали небажаного розголосу. Зроблено висновки, що позасудові розправи з односельцями, які протягом першого періоду війни спрямовувалися в основному проти партійного та радянського активу, який пов'язувався із передвоєнним голодом та репресіями, протягом 1943–1945 рр. скеровувалися проти тих, хто співпрацював із окупаційною владою чи навіть просто займав вибірково позицію. У цій ситуації частина тих, хто виступав проти «поплічників фашистів», мала на меті звичайне поліпшення власного матеріального становища чи задовольняла владні амбіції, принижуючи, б'ючи, вбиваючи чи грабуючи односельців. При цьому працівники правоохоронних органів часто розглядали все населення, яке проживало на окупованій території, а особливо мешканців західноукраїнських областей, як ворогів і ставилися до них відповідно. Здебільшого жодних юридичних наслідків ці дії не тягнули за собою через надзвичайну поширеність даного явища.

Ключові слова: окупація, злочинність, мародерство, військові трибунали.

Постановка проблеми. Повернення радянської влади на звільнених територіях під час наступу Червоної Армії супроводжувалося масштабними перевірками осіб, які залишилися на окупованій території. Увага представників правоохоронних органів спрямовувалася на протидію тих, кого розглядали як зрадників за «співпрацю» з ворогом. Цивільним населенням, яке на окупованій території пішло на співпрацю з ворогом, займалися територіальні органи НКВС. Після затвердження вироку і вступу його в законну силу військові трибунали військ НКВС направляли у відповідні Особливі наради НКВС копію вироку з супроводжувальними документами, в яких автоматично готували списочні репресивні вердикти щодо родичів засуджених.

Метою статті є дослідження контролю за злочинністю у період визволення території України під час Другої світової війни.

Виклад основного матеріалу. 15 травня 1942 р. було оприлюднено наказ Генерального прокурора СРСР № 46сс «Про кваліфікацію злочинів осіб, що перейшли на службу до німецько-фашистських окупантів у районах, тимчасово захоплених ворогом», який вплинув на процедуру кваліфікації, слідства та «судочинства» щодо осіб, які іменувалися пособниками. Документ, з одного боку, передбачав більш жорстоке покарання для тих, хто був дійсно зрадником або дезертиром, а з іншого – намагався встановити справедливості у ставленні до тих, до кого було вжито надміру суворі заходи. При цьому рекомендувалося не допускати «огульного притягнення радянських громадян за підозрою у сприянні ворогу» [1].

Проте директивою Генерального прокурора СРСР від 30 травня 1942 р. № 215/51с наказувалося негайно розгорнути роботу з членами родин зрадників Батьківщини. Арештові та заслання у віддалені місцевості

СРСР терміном від трьох до п'яти років підлягали: повнолітні члени родин військовослужбовців, засуджених Особливою нарадою при НКВС СРСР або судовими органами за втечу за кордон; командири і політпрацівники, які під час бою зривали з себе знаки розрізнення й дезертирували в тил або здавалися у полон; цивільні особи, що здійснили втечу за кордон [2].

Водночас, відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР «Про відповідальність гітлерівців за вчинені звірства» від 19 квітня 1943 р., для спеціальних суб'єктів кримінального права (так в офіційній радянській юриспруденції називали фашистських злочинців і їх пособників, під якими розуміли й учасників національно-визвольного руху в Україні – воїнів УПА та членів ОУН. Загалом протягом 1944–1945 рр. відбулося 8 696 бойових операцій проти УПА, під час яких, за радянськими даними, загинуло 19 800 повстанців, потрапило у полон 17 962 особи. За цей час безповоротні втрати радянської сторони становили 2 906 осіб, були введені особливі міри покарання у вигляді страти через повішання або тюремного ув'язнення терміном від 15 до 20 років. Спеціальна постанова Пленуму Верховного Суду СРСР від 7 серпня 1944 р. як зраду Батьківщини кваліфікувала «ворожу діяльність, здійснену проти радянської держави «оунівцями» – членами антирадянської організації ОУН – з числа радянських громадян, <...> яка посилювалася за участі військовослужбовців» [3, с. 70].

Наприкінці січня 1943 р. процедуру перевірки колишніх військовослужбовців, які втекли з полону чи були звільнені наступаючими частинами Червоної Армії або потрапили в оточення, було спрощено. Наказом ГКО № 2779 від 21 січня 1943 р. звільнені з полону військові одразу направлялися на пересильний пункт колишніх військовополонених НКО. Там їх перевіряли армійські комісії з представників старшого й середнього командного складу за участю представника особливого відділу армії або фронту. Рішенням цієї комісії частина військовозобов'язаних, стосовно яких не вдалося виявити компрометуючих відомостей, направлялася до армійських запасних стрілецьких полків (рядовий та молодший командний склад) та у розпорядження армійських штабів (командний та політичний склад). А тих, хто виявився «нестійким, ворожим елементом», передавали до спецтаборів НКВС.

Відповідно до наказу Головного управління формування й комплектування Червоної Армії Ю. Щаденка № 97/ш від 10 березня 1943 р. усіх військовослужбовців, які свого часу без опору здалися ворогові у полон або

дезертирували з лав Червоної Армії й залишалися за місцем проживання на території, тимчасово окупованій противником, не прагнули виходу до частин Червоної Армії, після швидкої перевірки відразу направляли до штрафних частин. До спецтаборів мали направляти лише тих осіб, яких підозрювали у антирадянській діяльності.

Так, 9 листопада 1943 р. начальник Головного управління військових трибуналів видав директиву, де вказувалося, що для подальшого реагування до відомства потрібно направляти справи засуджених лише у разі, якщо сім'я цих осіб підлягала репресіям, тобто у випадках засудження до смертної кари і після затвердження та виконання вироку. При цьому засудження до каторжних робіт або позбавлення волі не тягнуло за собою застосування репресій до сімей. Тобто вже не йшлося про репресії членів родин тих осіб, які були засуджені заочно як зрадники, як це передбачалося у 1942 р. [4, с. 329]. Подібне рішення зумовлювалося відносно великою кількістю громадян, які могли бути репресовані, та відсутністю можливостей для здійснення репресій. Фактично репресивна система була доведена до абсурду, коли репресії здійснити було вже фізично неможливо. Крім того, розгортання репресій проти сімей «зрадників Батьківщини» на основі рішень 1942 р. призвело б до різкого скорочення трудових ресурсів, необхідних для здійснення відбудови господарства та мобілізацій до Червоної Армії.

Робота з виявлення осіб, які пішли на співпрацю з ворогом, проводилася під час ререєстрації населення в межах паспортної роботи у визволених місцевостях. Перепрописка, за задумом НКВС, мала на меті відновити облік населення та сприяти судово-слідчим і адміністративним органам у розшуку необхідних їм осіб. Результати спецперевірок фіксувалися в адресних листках. Усі розшукані компрометуючі дані на громадян заносилися до спеціальних списків архівів адресних бюро згідно з особливою формою. Для відновлення паспортного режиму, окрім міліції, залучалися органи НКВС та Особливі відділи Червоної Армії. За даними паспортного відділу Головного управління міліції НКВС СРСР за 1943 р., під час перепрописки населення у визволених місцевостях органи міліції виявили 66 500 осіб, що «працювали по обслуговуванню німецьких армій і в німецьких установах», 12 800 осіб, чий найближчі родичі відступили з німцями. У 1944 р. було виявлено 66 100 осіб, які «працювали в німецьких установах», 34 300 осіб «ставників і пособників німецьких військ», 419 зрадників і членів їхніх родин [5, с. 7].

5 квітня 1944 р. НКВС СРСР було розроблено «Інструкцію про порядок заслання членів родин оунівців та активних повстанців у віддалені райони Союзу РСР». Згідно з офіційними даними до Сибіру було вивезено близько 200 000 осіб із Західної України [256, с. 696]. На виконання директиви НКВС СРСР від 7 січня 1944 р. НКВС УРСР 27 січня 1944 р. видав директиву, згідно з якою всіх членів родин «фольксдойче» наказувалося відправляти до Сузунського району Новосибірської області. У 1944 р. було виселено 989 осіб, а у 1945 р. – ще 2 001 особу [4, с. 331]. Крім того, до кінця 1944 р. правоохоронні органи та внутрішні війська провели близько 6 500 операцій, під час яких, за радянськими даними, було знищено 57405 івзятю оуполон 50387 повстанців [6, с. 752].

По лінії органів державної безпеки боротьба з ОУН та УПА покладалася спочатку на створене у грудні 1944 р. Управління по боротьбі з бандитизмом, центральний апарат якого складався з трьох оперативних відділів, підрозділів з керівництва винищувальними батальйонами, з репартації, радіозв'язку, оперативного обліку. В УНКВС-УМВС УРСР створювалися відділи по боротьбі з бандитизмом, у райапаратах – відділення. Абсолютна більшість операцій здійснювалася внутрішніми військами.

Нормативні засади організації охорони відновленої в 1944 р. кордону в межах УРСР (у вигляді наказів, службових інструкцій та інших керівних документів) визначалися винятково союзним НКВС. Компетенція НКВС України та командування Українського прикордонного округу, як і раніше, обмежувалися правом лише оперативного управління та здійснення організаційно-тактичних заходів, спрямованих на посилення захисту західної ділянки державного кордону. Розширення правового поля з регламентації діяльності військ НКВС, що відбувалося протягом усього періоду війни, тісно пов'язувалося із ситуацією на фронтах. Цей процес характеризувався наділенням військ НКВС надзвичайними функціями й повноваженнями, особливо під час першого етапу війни. Їх правові засади були нестабільними, змінювалися залежно від ситуації на фронтах, однак залишалися доволі широкими, включали надзвичайну компетенцію та різноманітні способи виконання завдань. При цьому на перший план виходили охоронні функції [7, с. 14].

Специфіка організації економічної діяльності призводила до збільшення кількості випадків порушення трудової дисципліни, самовільного залишення підприємств. Протидія самовільному залишенню підприємств виражалася у розшуку та поверненні праців-

ників, а також відкритті кримінальних справ проти них. Проте частина таких справ припинялася вже на стадії досудового дізнання. Зазвичай підставами для такого припинення ставали випадки, коли причиною самовільного залишення підприємства була нестача продовольства, спецодягу та взуття, а також неможливість прибуття на роботу через незалежні від працівника обставини (наприклад, були випадки відкриття кримінальних справ керівниками підприємств на робітників, які не могли вчасно прибути на виробництво внаслідок руйнування переправ).

У січні 1944 р. по комбінатах «Ворошиловградвугілля» і «Сталінвугілля» було зафіксовано 5 455 випадків самовільного залишення підприємств, у липні – 3 800. Якщо по УРСР у липні 1944 р. до органів прокуратури надійшло 19 436 матеріалів на дезертирів з підприємств, то у серпні таких матеріалів надійшло 10 829. Протягом січня – липня 1944 р. до органів міліції УРСР надійшло вироків військових трибуналів, завдань на розшук і постанов прокурорів на розшук 32 576 дезертирів. Проте було розшукано за цей час лише 7 104 дезертири. Водночас, на думку працівників прокуратури, заслуговувало на увагу питання про дезертирів, які добровільно повернулися на виробництво. Тільки по Ворошиловградській області добровільно повернулися, за неповними даними, більше 2 тис. осіб, по Сталінській – більше 1 000 осіб.

Тільки протягом липня – серпня 1944 р. органи прокуратури притягли до кримінальної відповідальності понад 30 000 осіб, а ще майже 32 600 осіб розшукувалися у зв'язку із самовільним залишенням підприємств. При цьому у справі протидії поширенню дезертирства з підприємств не допомагало й запровадження у життя указу Президії Верховної Ради СРСР від 30 грудня 1944 р. «Про амністію трудових резервів, які добровільно повернулися на підприємство», оскільки під час відбудови промисловості України серед найважливіших проблем перед адміністраціями та фабрично-заводськими і місцевими комітетами профспілок постали проблеми житла, створення елементарних умов побуту. У червні 1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Ворошиловградської області безпосередньо на шахтах було заслухано 12 справ на дезертирів вугільної промисловості. На процесі були присутні 250 осіб [8, с. 721].

Водночас працівниками прокуратури було встановлено велику кількість порушень закону й працівниками радянських органів та НКВС, які вилучали у жителів західноукраїнських областей потрібні їм речі та горілку, здійснювали незаконні обшуки, а у деяких

випадках вдавалися до побиття чи навіть вбивств громадян. При цьому місцеве керівництво НКВС відмовлялося вжити заходів для припинення мародерства та грабунків на вимогу місцевих прокурорів, пояснюючи такі дії винятково протидією «бандитам». Факти злочинів стали настільки масовими, що змусили Політбюро ЦК КП(б)У ухвалити 21 березня 1945 р. постанову «Про факти brutальних порушень радянської законності в західних областях УРСР», де відзначалося, що «у багатьох випадках це свавілля прикривається нібито боротьбою з українсько-німецькими націоналістами» [9, с. 34].

Порушення законності з боку працівників НКВС фіксувалися й у центральних та східних областях України. Так, прокурором м. Чистяків зазначалося, що працівники місцевого відділу НКВС систематично здійснювали незаконні обшуки у населення без відповідних постанов прокурора з метою вилучення майна, відмовляючись при цьому складати протоколи. Відібрані речі розподілялися між співробітниками НКВС для власного вжитку або перепродажу. До незаконних обшуків масово залучалися працівники міліції і навіть технічні працівники міського відділу НКВС. Підставою для проведення обшуків була не інформація про причетність громадян до скоєння злочинів чи «контрреволюційної діяльності», а лише про наявність у них цінних речей. При цьому частина арештів здійснювалася співробітниками НКВС виключно для того, щоб заарештовані виконували необхідні роботи у них на квартирах або на інших роботах під загрозою порушення проти них кримінальних справ [10, арк. 2-3].

За даними Прокуратури УРСР у Харківській, Сумській, Ворошиловградській, Дніпропетровській та інших областях, у громадян незаконно вилучалася худоба, підставою для чого ставало припущення, що «вона могла бути придбана незаконно». Крім того, вилучення майна, худоби та цінних речей у місцевих жителів працівниками НКВС здійснювалося й під виглядом вилучення трофейного майна [10, арк. 30–38].

Окрім органів прокуратури, численні факти злочинної поведінки працівників правоохоронних органів, а також партійних і радянських працівників фіксувалися співробітниками організаційно-інструкторського відділу ЦК КП(б)У. Так, вказувалося, що восени 1943 р. працівники НКВС Київської області систематично займалися незаконним вилученням худоби та особистих речей у населення. Органами НКВС проводилася незаконна мобілізація місцевих громадян на здійснення сільськогосподарських

робіт та будівельні роботи. Багато порушень закону, які у документах радянських органів називалися лише «грубими помилками», фіксувалося у справі перерозподілу вцілілого після бойових дій житлового фонду, коли працівники партійних органів та правоохоронці виганяли громадян з їхнього житла, мотивуючи своє рішення потребою воєнного часу. Поширення набули також побиття громадян під час вилучення у них майна та накладання незаконних штрафів, які являли собою фактично систематичні грабунки. При цьому до вчинення злочинів долучалися й деякі члени партизанських загонів, які систематично займалися збройними пограбуваннями. Таке явище було особливо поширеним на території Київської області наприкінці 1943 р. [11, арк. 6–7].

На всій території України протягом 1943–1945 рр. набуло великою поширення незаконне виселення громадян з житла правоохоронцями на користь інших громадян за одержання хабара. Практика отримання житлових помешкань завдяки дачі хабара зберігалася й під час окупації [12, с. 33]. Подібна практика збереглася й після повернення радянської влади. Зловживання мали місце в багатьох житлових органах ряду міст УРСР та поступово ставали суспільним явищем. Міські житлові відділи, які організовувалися після визволення міст від окупантів з метою врахування вільної житлової площі в будинках комунального фонду, приватного сектора та її розподілу, приховували значну кількість вільного житла, спекулюючи ним.

У процесі відновлення радянської влади на території України обмеженість житлового фонду після масштабних руйнувань і нестача житла призводили до поширення зловживань владою задля заволодіння житловими приміщеннями. Незадоволення населення викликали саме факти незаконного перерозподілу житлової площі та примусового залучення до різного роду робіт без відповідного дозволу ДКО, за що зазвичай партійні, радянські працівники та співробітники правоохоронних органів не несли ніякої відповідальності. Керівні працівники ЦК КП(б)У, Ради Міністрів УРСР, міністерств та відомств грубо порушували права громадян на житло, самовільно займаючи найкращі багатокімнатні квартири в центрі міст. Величезного розмаху набула практика виселення в адміністративному порядку законно проживаючих осіб із будинків, що були закріплені за підприємствами чи відомствами. Надзвичайно часто затримували реалізацію пільг сім'ям військовослужбовців. Виконуючий обов'язки Прокурора УРСР Р. Руденко вказував, що партійне керівни-

цтво замість покарання порушників виступало із їх заохоченням до більш масштабних дій у сфері вилучення житла [13].

Значна кількість злочинів фіксувалася у великих містах, де з метою наживи зосереджувалися і карні злочинці, до яких часто приєднувалися колишні військовослужбовці. У січні 1945 р. у Одеській області було зафіксовано факти створення банд за участі рецидивістів та раніше судимих військовослужбовців, які займалися пограбуванням із частими вбивствами потерпілих, коли вбивали свідків для приховування слідів злочинів. А за відсутності комендантського часу в Одесі п'яні солдати та офіцери Червоної Армії часто брали участь у хуліганських діях, які супроводжувалися бійками та вбивствами [14, с. 624].

Для контролю за злочинністю в Одесі та районах області працівниками міліції було організовано 351 операцію, у яких брали участь 6 207 міліціонерів, 22 441 військовослужбовців та радянські активісти. Під час операцій було затримано 25 ворожих шпигунів, 2 парашутисти, 618 дезертирів, 685 осіб, що ухилялися від служби у Червоній Армії, 526 осіб, які порушували військову дисципліну, 323 особи, яких звинувачували у зраді Батьківщини, 225 карних злочинців, 2 747 порушників паспортного режиму, 433 військовослужбовці, що відстали від своїх частин, та 130 осіб, які втекли з підприємств військової промисловості. З цієї кількості правопорушників у м. Одеса було затримано 3 136 осіб. До січня 1945 р. тільки в Одесі було ліквідовано 28 бандитських угруповань (117 осіб), які здійснили 49 розбійних нападів, що супроводжувалися у ряді випадків вбивствами. До складу цих угруповань входили 39 військовослужбовців, які брали участь у 23 пограбуваннях, використовуючи для здійснення злочинів автотранспорт, що належав військовим частинам. Також було ліквідовано 53 грабіжницьких групи (202 особи), що здійснили кілька кваліфікованих пограбувань держустанов та будинків приватного сектора. Серед них були й військовослужбовці, які використовували табельну зброю. Різке зростання рівня злочинності у регіоні працівники міліції пояснювали поверненням громадян у рамках реєвакуації, серед яких була велика кількість карних злочинців та дезертирів [15, арк. 5-7].

Висновки

Загалом контроль за злочинністю у період визволення території України від нацистських загарбників здійснювався під впливом того факту, що вся територія України була тимчасово окупована. Це наклало

свій відбиток на діяльність правоохоронців, значна частина яких розглядала населення тимчасово окупованих територій як потенційних ворогів. Скоєння злочинів працівниками партійних та радянських органів, а також правоохоронцями під час вигнання з України німецьких загарбників намагалися всіляко приховувати, щоб вони не отримали небажаного розголосу. Позасудові розправи з односельцями, які протягом 1943–1945 рр. скеровувалися проти тих, хто співпрацював із окупаційною владою чи навіть просто займав вичікувальну позицію. У цій ситуації частина тих, хто виступав проти «поплічників фашистів», мала на меті звичайне поліпшення власного матеріального становища чи задовольняла владні амбіції, принижуючи, б'ючи, вбиваючи чи грабуючи односельців. При цьому працівники правоохоронних органів часто розглядали все населення, яке проживало на окупованій території, а особливо мешканців західноукраїнських областей, як ворогів і ставилися до них відповідно. У більшості випадків жодних юридичних наслідків ці дії не тягнули за собою через надзвичайну поширеність цього явища.

Список використаних джерел:

1. Органы государственной безопасности СССР в Великой Отечественной войне: сб. док. В 2 кн. Кн. 1 : Начало. 22 июня – 31 августа 1941 года. Москва : Кучково поле, 2000. 856 с.
2. Мозохин О. Право на репресии: внесудебные полномочия органов государственной безопасности (1918–1953) : монография. Москва : Кучково поле, 2006. 468 с.
3. Сорочинський М. Проблеми взаємодії правових та соціальних механізмів попередження злочинності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2001. Вип. 12. С. 370–374.
4. Вронська Т. Використання сімейного заручництва у радянській репресивній практиці. *Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI ст.* У 2 кн. Кн. 2. Київ : Наукова думка, 2011. С. 311–339.
5. Попов В.П. Паспортная система в СССР (1932–1976 гг.). *Социс*. 1995. № 8. С. 5–9.
6. Політичний терор і тероризм в Україні. XIX–XX ст. : Історичні нариси / Д.В. Архієрейський, О.Г. Бажан, Т.В. Бикова та ін.; Відповід. ред. В.А. Смолій. Київ : Наук. думка, 2002. 952 с.
7. Калюк О.М. Війська НКВС (МВС) в Україні (1939–1953 рр.): історико-правовий аспект: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київський національний ун-т внутрішніх справ. Київ, 2006. 182 с.
8. Бровар О. Відбудова промисловості республіки (1943–1950 рр.) / О. Бровар, І. Ветров, М. Лобода, Л. Хойнацька. *Україна в Другій сві-*

товій війні : погляд з XXI ст. У 2 кн. Кн. 2. Київ : Наукова думка, 2011. 721 с.

9. Лисенко О.Є. Релігійна ситуація на Україні в 1941–1946 рр. : дис. ... д-ра істор. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / О.Є. Лисенко. Київ, 1999. 480 с.

10. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 46. Спр. 386. Докладные записки о нарушениях революционной законности и злоупотреблениях, допущенных работниками Чистяковского городского отделения НКВД Сталинской области, 15.04.1944 – 7.07.1944. 7 арк.

11. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 46. Спр. 324. Копии постановлений бюро обкомов КП/б/У, справки, информации. Справки о фактах нарушения революционной законности в областях УССР, 23.01.1944–24.03.1944. 25 л. 324. Копии постановлений бюро обкомов КП/б/У, справки, информации. Справки о фактах нарушения революционной законности в областях УССР, 23.01.1944–24.03.1944. 25 арк.

12. Заболотна Т. Життя та побут міського населення напередодні та в роки окупації (1941–1944 рр.) *Україна в Другій світовій війні : погляд з XXI ст.* У 2 кн. Кн. 1. Київ, 2011. С. 15–65.

13. Ніколаєць Ю. Демографічні процеси в Донбасі у роки Другої світової війни. *Україна – Європа – Світ. Міжнарод. зб. наук. праць.* 2013. Вип. 11. С. 60–69.

14. Ніколаєць Ю.О. Моральний стан населення України під час відновлення радянської влади (1943–1945 рр.). *Україна в Другій світовій війні : погляд з XXI ст.* У 2 кн. Кн. 2. Київ, 2011. С. 620–627.

15. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 46. – Спр. 823. – Постановление бюро Одесского обкома КП/б/У, докладные записки, справки, сведения по вопросам политического настроения и материально-бытового положения переселенцев-украинцев, прибывших из Польши, усиления борьбы с уголовной преступностью и хулиганством в г. Одесса, 10.01.1945–28.12.1945. 52 арк.

Serhii Sabluk. Crime control within the liberated territories of Ukraine during the Second World War

In the article it was bogged down that, by changing the rule of ownership in the territory in the course of the attack of the Chervona Army, they were supervised by large-scale changes in the territory, so that they were taken over for occupation of territories. The respect of the representatives of the law enforcement agencies was straightforward on the quiet side, whom they looked at as a zradnik for the "sprat" from the hell. It is indicated that the control over the malignancy of Ukraine during the period of territorial control of the from Nazi invaders was recognized in full by the fact that the entire territory of Ukraine has been hourly paid off. This has imposed a clear code of law on the protection of the law, a significant part of which is clearly seen by the population of the hourly payback territory of potential potential horns. At the same hour, the bullet was widely flared up to the right-wing organs of the civilian population from differentiated countries through a large scale quiet, but without a large public. It was stressed that the crimes committed by employees of the party and Soviet bodies, as well as by law enforcement officers during the expulsion of the German invaders from Ukraine, tried to conceal in every possible way so that they did not receive unwanted publicity. It is concluded that extrajudicial killings with peasants, who during the first period of the war were directed mainly against the party and Soviet assets, which was associated with the pre-war famine and repression, during 1943–1945 biased against those who cooperated with or occupation just kept waiting. In this situation, some of those who opposed the "fascists' companions" aimed at simply improving their financial standing or satisfying their own ambitions by humiliating, beating, killing or robbing villagers. At the same time, law enforcement officials often viewed the entire population that lived in the occupied territory, and especially the inhabitants of the western Ukrainian regions, as enemies and treated them accordingly. In the overwhelming majority of cases, no legal consequence of these actions was due to the extreme prevalence of this phenomenon.

Key words: occupation, crime, looting, military tribunals.

